

csolódnak. Időjósításokkal és a paraszti élet néhány szokásával találkozunk. Csak részben érinti a kutató a szüret és a kukoricafosztás szokáskörét, a fonók, tollfosztók szokásairól pedig nem is kapunk adatokat.

Csáky egy évtizedes munkája (a 70-

es évek közepétől 1985-ig valós képet ad a néphagyomány műfajainak változásairól, esetleges kihalásáról és az Ipoly folyó jobb partján levő miniegy húsz község mai néprajzi helyzetéről.

SARVARI V. ZSUZSA

SZÍNHÁZ

TOLDI

Kovács Frigyes, a szabadkai színház színésze Arany János *Toldi*-jának mintegy órányira zsugorított változatát adja elő — monodrámaként.

Sikerrel.

Szép és nagy — ha ma még léteznének ilyen fogalmak az életünkben, örömmel írnám le: nemes — vállalkozás, amit Kovács Frigyes becsülettel, értően teljesít. Érezhetően drámát szerkeszt a *Toldiból*, de ezt nem a színészi magamutogatás érdekében, nem Arany János ellenében, hanem éppen az író szellemében teszi. Alázattal, de célirányosan.

A *Toldi* Kovács Frigyes eddigi színészi pályájának kiemelkedő pontja, csúcса.

Akik ismerik Arany János művét — van-e, lehet-e olyan, aki nem ismeri? —, azok számára talán meghökkentő, sőt szentségtörésnek számít, hogy nem teljes egészében, hanem némileg kurtítva, összevonva hangzik el. Sokan szívesen hallgatnánk a teljes szöveget, annyira tiszta, pontos fogalmazás, annyira szép költészet, de a maga szempontjából kétségtelenül igaza van a színésznek, amikor egy felvonásnyi terjedelemben határozza meg estjének időtartamát. Ennyi az ő teljesítőképessége, ennyi a legátlagosabb néző figyelmének, türelmének ideje. S ha már így határozott a színész, akkor ügyesen húzott (dramaturg: Csipak Angéla). Elmaradt a száz arany-epizód, s kimaradt Bence. Sajnáljuk, de jobb így, mert ahelyett hogy mindenből maradjon egy kevés, ízelítő, töredék, az a dramaturgiai koncepció érvényesült, mely szerint az epizódoknál fontosabb az egységes főcselekmény. Szívesen azt mondanám, a drámává egyszerűsített *Toldi* lényegretörő, mint a görög tragédiák, de attól tartok, igazságtalan lennék Arany Jánossal szemben, s ez semmi áron sem szándékom. Az azonban már nincs semmiféle ellentmondásban Arany János művével, ha megállapítjuk, a dráma Toldija mondai hősként áll előttünk. Szakasztottan úgy, mint az elbeszélő költemény. Mert nem mesehős „Miklós gazda”, hanem mondai hős, aki csak annyira emberfeletti, amennyire egy rendkívüli adottságú férfi több társainál. S Kovács Frigyes láthatóan nagyon is ügyel arra, hogy Toldija ne mesehős le-

gyen, csak egy rendkívüli adottságú ember, akinek erejét, sikereit növeli, hogy az igazság az ő oldalán van. Ilyen Toldit mutat fel az előadás. Szinte arra is vigyáz a színész, hogy hangja kellően férfias, elég mély legyen, csak amikor Györgyöt alakítja, meg az életéért könyörgő, álnok cseh vitézt kívánja láttatni, akkor siránkozik, változik meg a hangja. Toldiánál is mélyebb, férfiasabb hangot ad Lajos királynak és Laczfi nádornak. Ebből is látszik, Kovács Frigyes nem felmondja a *Toldit*, hanem drámaként előadja, eljátssza. Olykor kissé talán túljátssza, mint a király előtt csúszó-mászó, álnokoskodó György megjelenítésekor. De azt is mondhatnánk, hogy ilyenkor lazít a színész, mert különben pokoli tempót diktál, szövegmondása bámulatosán sodró és kidolgozott. Külön dicséretére szolgáljon, hogy hagyja érvényesülni Arany János méltóság teljesen folyó mondatait. Az sem okoz számára problémát, ha néhány soros, sőt egész szakasznyi mondatokat kell tolmácsolnia. Mindig pontosan követi az egymásba fonódó verssorok dallamát, érzi és közvetíti a vers gondolati tagolását. Még arra is ügyel, hogy ahol a vers zenéje a helyesírástól eltérően hosszú hangzót kíván (útat, rúdat), tartalmaz, szövegmondása ott is pontos legyen.

Van tempója s van ritmusa Kovács Frigyes előadásának. Másként mondja a szöveget, ha Arany tájat ír le, másként, ha Miklós veszélybe jut, ha mód kínálkozik rá, kérdéssel fordul a hallgatósághoz, közvetlenebbé, élőbeszédszerűvé bizalmasítja az előadást, s a történetet. Az egyes részek hangulatának megteremtésében jól segíti a színész munkáját Lakatos László hangszereket váltó zenekísérete.

Az egész est legszebb jelenete az, amikor Miklós és a cseh vitéz közötti párbajt a színész szinte csak szavakkal láttatja, így teremt szituációt, jellemzi a két szereplőt, feszültséget éreztet, de a befejezést, amikor Toldi kardjával levágja a cseh bajnok fejét, szinte némán, egyetlen, csendben végrehajtott mozdulattal „mondja el”, adja tudtunkra – tökéletesen felépített és eljátszott drámai jelenet.

GEROLD László

PISTI A VÉRZIVATARBAN

A *Pisti a vérzivatarban* tárgyalási jelenetének halandzsaszövegében elhangzik egy szó. Kalamajkó. Mintha azt mondanánk, kalamajka, csak még egy kicsit kedveskedőbben, becézőbben, játékosabban. Holott máris a kalamajkának is enyhe groteszk, mulatságos, komolytalan felhangja van. A „kalamajkó” dupla eufemizmus. Aki kalamajkóba keveredik, az-

Örkény István: *Pisti a vérzivatarban*. — Csiky Gergely Színház, Kaposvár. Rendező: Babarczy László. Díszlet: Gothár Péter. Színészek: Bezerédy Zoltán, Lukács Andor, Hunyadkúrti György, Spindler Béla, Lázár Kati, Tóth Béla, Csákányi Eszter, Molnár Piroska.